

JAN DUDA - ČESKÁ VIZE

(*1985) právník, Amnesty International ČR, Brno

zveřejněno v Kavárně iDNES.cz v úterý 10. listopadu 2009

Potřebujeme snad nového Palacha?

Český zájem, vize a směřování je od počátku naší polistopadové politiky uvozen heslem „zpátky do Evropy!“ Ať už to byly iniciativy v rámci Pentagonály, bilaterální dohody a vyrovnání, Partnerství pro mír, které vyústilo v naše bezpečnostní zakotvení do NATO, tak i později ekonomická spolupráce díky vstupu do EU, vždy jsme se nacházeli na této prozápadní cestě. Nyní se zdá, že jsme všech potřebných met dosáhli a že jsme tak trochu na zcestí. Jak s tím naložit, kam směřovat dál? Umíme si vážit toho, co máme? Odpovědně se chovat a spravovat věci veřejné, koherentně a s perspektivou důvěryhodně zastávat zahraniční politiku? Mít určitou tvář?

Začít musíme každý u sebe

To si musí říct asi každý sám. Svoboda implikuje odpovědnost. A nakolik si dokážeme každý zamést před vlastním prahem a nalít čistého vína, se časem ukáže v našem individuálním vědomí a paměti. Ty skrze nás jednotlivce pak tvoří vědomí národa, jeho paměť a tvář. A přiznejme si, zdali jsme si každý prošli dostatečnou vlastní katarzí a zdali v našem jednání nezbyly ještě některá rezidua minulosti, stíny komunistických manýrů a chování... Svádět vše na systém a sedět si přitom u pultu v hospodě je čirý alibismus.

Hozená rukavice zde je, jen ji nikdo nezvedá...

Nyní víc než kdykoli dříve máme všechny karty k tomu, abychom se mohli projevit otevřeně a hrát hru podle našeho přesvědčení. Svým nezájmem o věci veřejné, jejich správu však rezignujeme i sami na sebe. Žijeme se staženými krovkami jako za normalizace nezajímající se o podstatné věci. Utopeni v infotainmentu a namísto komunismu jsme si zvolili modlu konzumismu, kde svou svobodu rozmělnujeme pouze do svobody nakupování a spotřeby. Většinový zájem je pro nás jen ekonomický. Populistické zrušení třicetikorunových poplatků dokáže vyhrát volby... Materiální uspokojení přehlušuje naše hodnoty a stav mysli, vnitřní krajiny a duchovních hodnot.

Češi v dnešním globálním světě

Dříve jsme stáli za vozovou hradbou „proti všem“ s přesvědčením vlastní víry, s nějakou vizí. Dnes jsme v Evropě za potížistický ironizující národ kverulantů a věčně nespokojených stěžovatelů. Náš zájem je přitom podobný i se zájmem evropským, který se nyní též nachází na křižovatce, unaven hledáním se v globálním multipolárním světě sledujícím své uplatnění po vystřízlivění z velkého rozšíření o střední a východní Evropu. Naše hodnoty, troufám si říct, historicky a kulturně se příliš od těch evropských neliší. Buďme proto uvědomělí a budujme svobodu, pečujme o ni a zalévejme ji, jako Malý princ svou květinu, aby nám rostla a sílila a neuschla na krizi hodnot a svědomí. Za uplynulých dvacet let se podařilo mnoho dobrého, ale buďme na sebe raději přísnější a chtějme změnit věci k lepšímu, buďme sebevědomí a zdravě draví, ambiciózní. Mějme vůli změnit to, co je špatné. Chovejme se transparentně, otevřeně, přímo, žijme v pravdě. Komunistické praktiky kamarádšoftů při udělování veřejných zakázek, ohýbání práva, upozadování kultury, vzdělání, toho se odprošme. Zkusme odlišovat pracovní záležitosti od rodinných, stejně tak soukromé od veřejných. Každé z nich má v životě své místo a jejich prolínání není příliš vhodné. Když se čtyřicet let boří a destruuje společnost, těžko ji za dvacet let postavíme plnohodnotně na nohy. Stavět je mnohem těžší a chce to říkat věci otevřeně, transparentně a zkoušet je dotahovat do konce. Spravovat věci veřejné nikoli podle statistik veřejného mínění, ale podle vize. Chceme mít státníky, nikoli drobné hašteřivé politiky za výkladní skříní. Tedy především nám chybí definování hodnot a hlavně určitá pokora či úcta k nim. Nikoli ochlokracie podle výzkumů (vláda lůzy), ale politika určitého směřování, střetů reforem, vizí a změny, které jsou konfrontovány s opozicí i veřejností, nikoli jen laciné proplouvání na vlně zájmu. Naslouchejme si, vejděme do veřejného prostoru,

KABINET HAVEL - Úsvit v Čechách • ČESKÁ VIZE • www.ceskavize.cz

nebojme se demonstrovat, dělat výstavy, projevovat se i veřejně. Působit v nevládních organizacích, komunikovat s politiky, apelovat na ně se svými potřebami.

Výzvy dnešní doby

V dnešní rychlé době máme každý potřebu se rychle prezentovat, nakolik jsme cool, in, smart; udělat o sobě dojem „dobré značky“, hodně mluvit, rychle se blýsknout. O to méně již pak přemýšlíme, jestli se neženeme jen za vlastním prospěchem, zdali určité hodnoty jako veřejné blaho či pomoc bližnímu není již prázdným pojmem. Zdali naopak není hodnotnější ostatním naslouchat a vnímat i okolní názory a postoje. Snad bychom se i s takovým postojem jednou dostali ze svých domácích pivařsko-knedlíkářských (žabomyších) válek o zbytečné drobnosti. Žijeme jako hobiti naplnění tuzemskými problémy všedního života. Světovost, nadhled a určitá elegance nám ve světě zatím chybí, i když potenciál k tomu zajisté máme. Srovnatelné země jako třeba Holandsko nebo Dánsko jsou na tom jak v NATO, EU či OSN rozhodně suverénnější a na mezinárodním poli je bere každý za hodnotného partnera, kterému je třeba naslouchat. Nepodléhejme tedy ani vlastní malosti či naopak přehnanému velikášství. Zhodnoťme realisticky své šance a stůjme si za svým názorem. Vyjděme do světa a otevřeme se. Ukažme, že i přes určitou historickou vyprahlost danou emigrací intelektuálních elit před válkou, během nástupu komunistů, i v období pražského jara dokážeme překonat a nyní ve svobodě opět dokázat vyrůst a ukázat světu, co jsou zlaté české ruce. Aby tomu tak bylo i bez onoho typicky českého ironického nádechu. Svoboda nepřišla před dvaceti lety sama, bylo potřeba si ji vybojovat. Nyní o ni pečujeme a snažme se ji rozvíjet, jinak nám onemocní a můžeme přijít na to, že není samozřejmostí ji mít. I Malý princ svou květinu zaléval...

Doba, kterou zrcadlíme minulost, ale utváříme budoucnost

A tak si kolikrát v dnešní době, která je dostatečně plná předpokladů k naplnění štěstí, blahobytu a míru, říkám, zdali jsme v ní opravdu šťastní. Jestli si dokážeme uvědomit a žít i krásné jednoduché přítomné okamžiky. Mít radost z rozkvetlé louky plné květin, hřejivých paprsků ranního slunce za rozbřesku, kapek rosy stékajících po stvolech rostlin, horké vonící ranní kávy, mraků nad námi, příjemné únavy po běhu parkem, vyjížděce na kole, upřímné lásce k partnerovi, dětem, i nesobecké pomoci druhým... Nejde o nějaký univerzální altruismus oponující vlastnímu egu, ale o prožívání drobných pábitelských radostí všedního dne. Umět si život vychutnat. Snažit se dělat věci nejen pro jejich využití a osobní prospěch, ale i pro jejich gnoseologický obsah, pro samotnou cestu a naplnění. Pro laskavost okamžiku, opravdové přátelství oproštěného umělých frází. Jako Češi si nemusíme na nic hrát. Buďme sví, zdraví, evropští, přátelští... Nekaboňme se navzájem na sebe v práci, dopravních prostředcích i přes plot. Nebojme se nahlédnout i dál za humna, poučme se, ale nezávidme. Přehlušme naši nevšímavost, šedivost dnešních dní, ukažme do budoucna, že i naše doba měla své kouzlo a dokažme si naše postoje obhájit i našim dětem. Snad i v běhu posledních měsíců si myslím, že je stále víc aktuální dnes téměř pošlapané „*Jen živi mohou splnit tvůj odkaz, člověče Palachu!...*“

Nechťjme se tedy o společnosti jen bavit ve svém soukromí a buďme sami aktivními. Právě dnes potřebujeme více Palachů, kteří dokáží nebát se, říct svůj kritický postoj a jednat. Vzít onu hozenou rukavici demokracie a chopit se výzvy. Stáhnout ulitu a jít do sebe, to dělali naši rodiče v dobách před listopadem. Dnes se již takový postoj snad nesluší...

Zjednodušeně řečeno, snažme se o následující desatero české vize:

1) Žijme odpovědně s rozvahou a pokorou.

2) Buďme zdravě ambiciózní, nebojme se projevovat veřejně vlastní názor – v práci, politikům, v nevládních organizacích apod., naslouchejme si, veďme dialog, otevřená společnost je zdravá. Nenechme jít věci kolem nás, ale buďme tvůrci věcí, přistupujme proaktivně, synergicky, žijme naše životy, nikoli přežívejme. Nechtějme zase znovu o věcech mlčet. Nebojme se přijímat cizí názory a naslouchat.

- 3) Žijme v pravdě.
- 4) Nepodléhejme konzumu, zkusme žít střídavě a nesklouzávat jen k naplnění smyslů a materiálních hodnot, třídme odpad, neplýtvajme zbytečně, zkusme nejezdit tolik auty, šetřit vlastní zemi, važme si přírody.
- 5) Buďme tvůrčí, kulturní, duchovní, intelektuální, podporujme tyto aktivity, važme si vlastních „mozků“ i kulturního dědictví, dokažme je ocenit.
- 6) Buďme konzistentní ve svých názorech, i navenek, politicky, diplomaticky, stanovme si priority zahraniční politiky, bezpečnosti, volební systém, zakotvěme si demokratické instituce, buďme transparentní a dejme prostor justici, aby byla plně nezávislá, policii, aby se oprostila od vlivu politiky, abychom měli právní stát ve všech patrech i do širšího působení.
- 7) Poučme se z chyb minulosti, nezavírejme oči před komunismem i jinými nedemokratickými praktikami v naší zemi. Poukazujme na to, povídejme si o tom s ostatními, mějme to na paměti a předávejme toto vědomí našim dětem, střežme se extrémismu a zvráceným ideologiím. Bojujme proti přílišnému formalismu.
- 8) Udělejme ve svém životě dělítko mezi veřejným a soukromým. Mnohdy pak potažmo i mezi pracovním a rodinným. Každý zájem má své potřeby a střežme se jejich střetu.
- 9) Mějme rádi ostatní, nemysleme jen na sebe, nebuďme sobečtí a uzavření, zkusme ostatním důvěřovat, poměřujme jedním metrem, buďme spravedliví a jednejme s grácií, nevolme žádné nečestné metody a mluvme pěkně česky, nestyďme se za to, jací jsme, buďme slušní.
- 10) Také naplňujme biblické desatero.

*ČESKÁ VIZE = deset nejdůležitějších hodnot, na kterých by měla stát budoucnost naší společnosti
KRÁTKÁ (cca 40 řádků, 1 strana A4) ESEJ (sloupek, črta, úvaha, reflexe, komentář, dialog, výzva,
poselství, zpráva, dopis, návod, kuchařka, seznam, grafika...) formulovaná pro závěrečný díl ročního
cyklu diskusí KABINET HAVEL – Úsvit v Čechách, který se uskuteční 19. listopadu 2009 v Brně.*